

HENVISNINGER OG NOTER:

1940-43:

- 1) Foruden soldater og befalingsmænd fra 4. regiment, tog enkelte kornetelever fra skolen på Kronborg også til Sverige. Erik Bennike, oberstens søn, var deserteret fra sin bataillon i Sydsjælland for at komme med til Sverige.
- 2) Helge Bennike: Soldaterære, Nordisk forlag 1949.
- 3) Højskolehjemmet, det senere Hotel Roar, lå Algade 12.
- 4) Roskilde Tidende 1.7.1940
- 5) Poul Sørensen: »Nogle oplysninger vedr. Nazimødet i Roskilde den 30. juni – fortroligt.« Lokalhistorisk arkiv, Roskilde.
- 6) Dansk Ungdoms Samvirkes mål var at styrke danskheden. Dets formand var Hal Koch, som langt ind i krigen var modstander af en væbnet konfrontation med Besættelsesmagten.
- 7) »Ungdom og Idræt«, 11.9.1942 og 25.9.1942.
- 8) W.F.Hellner: »I anden række«, Gyldendal, s. 150.
- 9) Roskilde Tidende 14.8, 20.8, 22.8, 27.8, 1.9.1940 og 25.6, 27.6, 1.7.1941.
- 10) Otto Hansen beretning, Magda Rasmussens beretning og Johannes Kristiansens beretning.
- 11) Emil Hansens beretning.

1943, JANUAR TIL AUGUST:

- 1) N.B.Schous beretning.
- 2) Helge Bennike: Soldaterære, Gyldendal, s.91 f.f.
- 3) Leo Jensens beretning.
- 4) Johannes Hansens beretning.
- 5) D.A.K., som producerede medicin og konserves, blev flere gange i krigens løb overvejet saboteret, men hver gang blev en sprængning af fabrikken opgivet af samme årsag som den nævnte.
- 6) Einar Arboe-Rasmussens beretning.
- 7) Peter Birkelund og Henrik Dethlefsen: Faldskærmsfolk, Årsskrift for Frihedsmuseets venner 1986, s. 65 og s.72-73.
- 8) Otto Hansens beretning, Magda Rasmussens beretning og Det Kgl. bibliotek: Besættelsestidens illegale bøger og blade, s.112.

1943, AUGUST TIL DECEMBER:

- 1) Georg Quistgaard, som var elev fra Roskilde Katedralskole, havde sammen med sin kone Ellen, deltaget i de første vellykkede nedkastninger ved Hvidsten kro. Herefter havde Quistgaard ledet talrige våbenmodtagelser i Jylland. Desuden havde han virket som kurer, bl.a. ved de risikable transporter af våben og sprængstof fra Jylland til Sjælland. Da faldskærmsorganisationen blev rullet op i januar 44, blev ægteparret arresteret i deres lejlighed i København. Georg Quistgaard blev henrettet d. 20. 5. 44.
- 2) Ib Jensens beretning.
- 3) Knud Hansens beretning.
- 4) Grev N.H.R. Scheels beretning.
- 5) Illegale legitimationskort blev desuden fremstillet af politiet og af en række modstandsfolk.
- 6) Knud Lauritsens beretning og telefonsamtale med Carl Larsen.
- 7) C.C.Hinchelys beretning.
- 8) Børge Lindegaard Olsen oplyser, at man på Fordelingscentralen i Roskilde aftog mere end halvdelen af Frit Nordisk forlags produktion.
- 9) Faldne i Danmarks Frihedskamp 1940-45, Gyldendal, s.119.
- 10) Børge Lindegaard Olsens beretning og oplysninger fra Det kongelige bibliotek.
- 11) Aage Nørfelts beretning. Nørfelt havde haft Bent A.Koch som elev, da han var lærer i Gentofte.
- 12) Einar Arboe-Rasmussens beretning.
- 13) Gerhard Löbs beretning og Walter Londons beretning.
- 14) Magnus Nielsens beretning, Einar Arboe-Rasmussens beretning, Poul Tholstrups beretning og Gerhard Löbs beretning.
- 15) De seks var: John Hinchely, Poul Frederiksen, Mogens Nath, Mogens Volmer Nielsen, Gerrit Wolfhagen og Herluf Andersen.
- 16) Poul Frederiksens beretning.
- 17) Mogens Naths beretning og Mogens Volmer Nielsens beretning.
- 18) C. C.Hinchelys beretning.

- 19) SOE, Special Operations Executive, var en hemmelig britisk militærorganisation, der som formål havde at yde bistand til modstandsbevægelser i de lande, der var besat af Aksemagterne. Blandt SOE's mange opgaver kan nævnes våbenedkastningerne og træningen af faldskærmsfolk.
- 20) »Jørgen« var Flemming B. Muus' danske dæknavn. En af de nævnte grave er siden blevet kaldt »Jørgens grav«, idet der opstod en historie om, at Muus skulle begraves i den, hvis udspringet mislykkedes. Gravene var dog blot beregnet til Muus' faldskærm og overtræksdragt. (Ib Jensens beretning).
- 21) Stig Jensen: Sandfærdige løgnehistorier fra Besættelsen, Samleren.
- 22) Erik Christiansens beretning.
- 23) Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s.117.
- 24) Duus Hansens arkiv, Rigsarkivet. A.Duus Hansen var fra sommeren 1943 leder af den illegale danske radiosending.
- 25) Tage Fisher Holsts beretning, Rigsarkivet.
- 26) Reimers opgave på Politigården var at sende til Berlin. Tyskerne ønskede imidlertid en kontrollant til disse sendinger, og det blev kaptajn Langtved. Langtved var tilknyttet Fischer Holsts gruppe, og gennem ham kom Reimar således til at arbejde sammen med »Joseph«. Gustav Leopold Reimars beretning.
- 27) Det står uklart, hvorledes kontakten til Magnus Nielsen kom igang. Magnus Nielsen angiver, at det skete gennem inspektør Hansen på Amtssygehuset, men iøvrigt var Reimar og Magnus Nielsen jo gamle kolleger.
- 28) Magnus Nielsens beretning, Gustav Leopold Reimars beretning og Tage Fischer Holsts beretning.

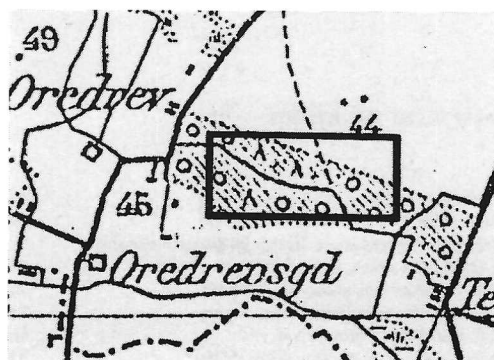
1944:

- 1) Oplysninger fra Det kongelige Bibliotek.
- 2) Vibeke Dahls beretning og Gregers Jensens beretning.
- 3) »Roskilde Kurere« særnummer, august 1945, Johannes Kristiansens beretning og Knud Lauritsens beretning.
- 4) Lauritz Møller fra »Monopol«, som jo ydede støtte til modstandsbevægelsen, var en af de, der blev udråbt til værnemager i et falsk nummer af »Budstikken«. Da man må gå ud fra, at de falske numre af »Budstikken« blev trykt af danske håndlangere, kan man konstatere, at disse har haft et foruroligende godt kendskab til nogle interne forhold i den lokale modstandsbevægelse, hvis der altså ikke er tale om et tilfældigt sammentræf.
- 5) Gunnar Vagtborgs beretning og Martin Hansen: Hedehusene, Kallerup og Baldersbrønde gennem tiderne, Hedehusene bogtrykkeri.
- 6) Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s. 120.
- 7) Sjællandske Tidende den 20.10.1967, artikel af Anders Bjørnvad.
- 8) Einar Arboe-Rasmussens beretning.
- 9) Magnus Nielsens beretning og Poul Tholstrups beretning.
- 10) Dennis Budd's beretning.
- 11) Flere illegale flygtninge passerede gennem præstegården i Himmelev, således også tre drenge fra Flensborg, der var flygtet fra en indkaldelse til den tyske hær.
- 12) Kay Kroons beretning og Einar Arboe-Rasmussens beretning.
- 13) Fyrværkeriet var iværksat af medlemmer af »Roskilde Kurere«.
- 14) Aksel Bitch-Christensens beretning og Gunnar Vagtborgs beretning.
- 15) Berg-Sørensen blev arresteret den 25.5.1944.
- 16) Jens Kjærgaards beretning.
- 17) Stig Jensens arkiv, Rigsarkivet.
- 18) Regner Clausens beretning, A. Berthelsens beretning og Magnus Nielsens beretning.
- 19) Knud Lauritsens beretning.
- 20) Regner Clausens beretning.
- 21) Otto Hansens beretning.
- 22) Aage Nørfelts beretning.
- 23) Meddelelsen i BBC om nedkastninger blev nu givet ved hjælp af »navne«. En lang række navne og kodeord blev oplæst, heraf ganske få »ægte«, som fortalte modtagefolkene, at deres modtagelse var »på« den samme nat. Kodeordet skulle gentages i den sene udsendelse fra BBC; blev det ikke det, var nedkastningen aflyst.
- 24) N.O. Brorlys beretning, Helmuth Barners beretning, L.Krarpus beretning og Ib Jensens beretning.
- 25) N.O. Brorlys arkiv, Rigsarkivet.
- 26) Ib Jensens beretning.

- 27) Helmuth Barners beretning og Poul Rasmussens beretning.
- 28) Der er en vis usikkerhed om det var transporten fra Klosterskoven, der blev taget, men det må indtil videre anses for det mest sandsynlige.
- 29) N.O.Brørlys beretning, Erik Christiansens beretning og Otto Hansens beretning.
- 30) Jørgen Brændegaards beretning.
Jørgen Brændegaard fortæller, at han, da han gik op mod jagtthytten, sprang fra den ene side af stien til den anden på grund af vandpytterne. Da han så sig tilbage, sprang tyskerne omhyggeligt i hans fodspor.
- 31) Alfred Jensens beretning og Otto Hansens beretning. Transporten til Veddelev blev foretaget af vognmand Carl Christensen, som måtte køre flere gange med en tungt læsset bil.
- 32) Fra Sjællandsledelsen blev det senere oplyst, at kvinden havde været Jane Horney. Imidlertid kan der også være tale om den »Marianne Lund«, der optrådte på Valborup skovridergård. Marianne Lund havde også været på spil i Frederikssund, hvor hun blev forsøgt likvideret.
- 33) Kay Kroons beretning.
- 34) Otto Hansens beretning.
- 35) Knud Hansens beretning.
- 36) »Daglige beretninger om Besættelsen«, s.331 og Roskilde Tidende d.18.10.1944.
- 37) Knud Lauritsens beretning.
- 38) »Daglige beretninger om Besættelsen«, s.555 og Roskilde Tidende d.6.1.1945.

1945

- 1) Svend Wagners arkiv, Rigsarkivet.
- 2) Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s.265.
- 3) Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s 327 f.f., Jens Kjærgaards beretning og Gunnar Vagtborgs beretning.
- 4) Andreas Baks beretning og Eivind Knudsens beretning.
- 5) Gunnar Vagtborgs beretning.
- 6) Einar Bjerre Jensens beretning.
- 7) Aage Helvers beretning, Erik Sigurd Hansens beretning og Ove Thomsens beretning.
- 8) Ove Thomsens beretning.
- 9) Edwin Horneys beretning.
- 10) I »Holbæktransporten« deltog Gustav Leopold Reimar, Assentorp og K.V.Petersen; i Roskilde stødte Svend Petersen og Regner Clausen til.
- 11) Regner Clausens beretning.
- 12) Hans J. Kerckhoffs« beretning.
- 13) I denne modtagelse deltog desuden fra Roskilde Holger Pedersen, Ib Christensen og Regner Clausen.
- 14) Jens Kjærgaards beretning.
- 15) Helmuth Barners beretning og Poul Rasmussens beretning.
- 16) Tyskerne på Roskilde kaserne havde et hold med hunde, som rykkede ud, når man havde konstateret en nedkastning i området.
Et tilsvarende hold var etableret af Schalburgkorpset på Ringsted kaserne.
- 17) Helmuth Barners beretning.
- 18) Jens Kjærgaards beretning og Andreas Baks beretning.
- 19) Modtagepladserne blev angivet på Geodætisk Instituts generalstabskort 1:100.000 med f.eks: »15:F:3 - 400 m north of v in Oredrevsgd.« »15« angav kortside, »F:3« feltet på kortsiden og »400 m ....« den nøjagtige placering inden for det givne felt. Disse oplysninger blev sendt til SOE, der vurderede pladsen. Blev den godkendt fik den et nummer og et kodenavn og et bogstav, der skulle morses til flyveren. Pladsen blev så meldt klar fra et givet tidsrum, hvor modtagelederen kunne forvente kodenavnet sendt over BBC som »Hilsen til...«, når en nedkastning var undervejs.

- 20) Helmuth Barners beretning.
- 21) Regner Clausens beretning. Muligvis blev denne sending kastet ved Hove mølle.
- 22) »Den sjællandske pladsbog over modtagepladser«, N.O. Brorlys arkiv, Rigsarkivet.
- 23) Det er usikkert, hvor mange navne Wulff udleverede til Gestapo. Kilderne angiver mellem otte og ti.
- 24) Ernst Traugott Olsens beretning.
- 25) Johannes Kristiansens beretning.
- 26) Muligvis blev flere end de her nævnte arresteret.
- 27) Johannes Kristiansens beretning, Børge Lindegaard Olsens beretning og Roskilde Tidende d. 15.5, 18.6, 19.6.1945, d.6.2, 1.7.1946 og d.8.5.1947.
- 28) Ditlev Tamm: Retsopgøret efter besættelsen, Jurist- og økonomiforbundets forlag, s.344-45.
- 29) Svend Müllers beretning og »Roskilde Kurere« særnummer, august 1945.
- 30) Aage Nørfelts beretning, Einar Arboe-Rasmussens beretning og Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s.120.
- 31) Oplyst af Frihedsmuseet.
- 32) Otto Hansens beretning.
- 33) Knud Hansens beretning.
- 34) Fra Masterhøj var der blevet sendt til England, og villaen indgik i rækken af politiets illegale opholdssteder. Politifolkene »cirkulerede« mellem disse steder, og Sigurd Bernskov skulle egentlig være flyttet fra Masterhøj aftenen før d. 23. februar.
- 35) Kay Kroons beretning.
- 36) Jens Hansens beretning.
- 37) Ole Jørgensen: Tyske flygtninge og sårede soldater i Roskilde under og efter anden verdenskrig, Roskilde museum.
- 38) Da K.B. Martinsen afsluttede generalstabsklassen, hed det dog i generalkommandoens indstilling: »For kaptajnlejtant K.B.Martinsens vedkommende vil generalstaben dog mene, at han - henset til den udprægede interesse for deltagelse i det politiske liv, han har lagt for dagen - ikke foreløbig bør komme til tjeneste i højere stabe«. (Palle Roslyng-Jensen: Værnenes politik - politikernes værn, s.110.)
- 39) »Roskilde Kurere« 27.4.1945.
- 40) Gustav Leopold Reimars beretning.

Befrielsen

- 1) Antallet af frihedskæmpere, der var samlet i Klostermarken om morgenen d.5.maj, angives typisk til omkring 1200, men tallet svinger fra 1000 til 1500.
- 2) Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, Odense Universitetsforlag, s.340.
- 3) Rigspolitiets rapport af 6.5.45, Lokalhistorisk arkiv, Ringsted, og Roskilde Tidende d.7.5.1945.
- 4) Jens Erik Clausen havde en nat, da man ventede på Ramsøsgård efter en våbenmodtagelse, indridset »Lille Maren« i skæftet på sin maskinpistol.
- 5) Otto Hansens beretning, Knud Hansens beretning, Roskilde Tidende d.9.5.1945 og Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, s.458-60.
- 6) Ole Jørgensen: Tyske flygtninge og sårede soldater i Roskilde under og efter anden verdenskrig, Roskilde museum.
- 7) Knud Lauritsens beretning.

Litteratur og kilder

Arkiver:

Einar Arboe-Rasmussens arkiv, privat
 Helmuth Barners arkiv, Borup lokalhistoriske arkiv
 N.O. Brorlys arkiv, Rigsarkivet
 Erik Christiansens arkiv, Rigsarkivet
 L.A.Duus-Hansens arkiv, Rigsarkivet
 C.C. Hinchelys arkiv, privat
 Svend Holst Frederiksens arkiv, privat

Alfred Jensens arkiv, privat
 Stig Jensens arkiv, Rigsarkivet
 Svend Müllers arkiv, privat
 Magnus Nielsens arkiv, privat
 Aage Nørfelts arkiv, privat
 Ove Thomsens arkiv, privat
 Gunnar Vagtborgs arkiv, privat
 Svend Wagners arkiv, Rigsarkivet

Beretninger:

Einar Arboe-Rasmussen	Erik Flemming von Holck, Rigsarkivet	Aksel Nielsen
Andreas Bak	Axel Holm, Roskilde lokalhist.arkiv	Magnus Nielsen
Helmuth Barner	Tage Fischer Holst, Rigsarkivet	Mogens Volmer Nielsen
Arnold Berthelsen	Edwin Horney	Aage Nørfelt
Axel Birch-Christensen, Tåstrup lokalhist.arkiv	Alfred Jensen	Anker Olesen, Rigsarkivet
N.O. Brorly, Rigsarkivet	Einar Bjerre Jensen	Børge Lindegaard Olsen
Jørgen Brændegaard	Gregers Jensen	Magda Rasmussen
Dennis Budd	Ib Jensen	Poul Rasmussen
Carl Christensen, Roskilde lokalhist.arkiv	Leo Jensen	Gustav Leopold Reimar
Erik Christiansen, Rigsarkivet	Stig Jensen, Rigsarkivet	Poul Riis-Hansen
Regner Clausen	Hans J. Kerckhoffs	Grevinde Ninia Scheel
Vibeke Dahl	Jens K.K. Kjærgaard	Grev N.H.R. Scheel
Poul Frederiksen	Eivind Knudsen	N.B. Schou
P.E. Glahn, Køge lokalhist.arkiv	Jens Kongskov	Poul Tholstrup
Emil Hansen	L. Krarup, Rigsarkivet	Ove Thomsen
Erik Sigurd Hansen	Johannes Kristiansen	Ernst Traugott-Olsen
Jens Hansen, Roskilde lokalhist.arkiv	Kay R. Kroon	Gunnar Vagtborg
Johannes Hansen	Evald Larsen, Greve lokalhist.arkiv	Mary Ørts
Knud Hansen	Knud Lauritsen	<i>Desuden kortere samtaler med</i>
Otto Hansen	Walter London	Axel Binneballe
Vagn Hansen	Gehard Löb	Curt Christiansen
Aage Helver	Børge Meyer	Bach Jensen
C.C. Hinchely	Svend Müller	Carl Larsen
John Hinchely	Mogens Nath	Knud Larsen
	Svend Å. Naarsted	Ole Lykkebo
		Arne Lindegaard Olsen
		og Edel Raffenberg

Litteratur

- 2.verdenskrigs Hvornår skete det, 1985
 Helge Bennike: Soldaterære, 1949
 Besættelsens 1940-45, Politikens forlag, 1979
 Besættelsestidens fakta, 1946
 Besættelsestidens illegale blade og bøger 1940-45, Det Kgl.Bibliotek 1954
 Peter Birkelund og Henrik Dethlefsen: Faldskærmsfolk, Årsskrift for Frihedsmuseets venner 1986
 Anders Bjørnvad: De fandt en vej 1970
 Anders Bjørnvad: Hjemmehæren, 1988
 Danmark besat og befriet, 1948
 Danmarks frihedskamp, skrevet af danske journalister, 1949
 Faldne i Danmarks frihedskamp, 1970
 Kjeld Feilberg: De flygtede til kamp, Årsskrift for Frihedsmuseets venner, 1981
 Frit Danmarks hvidbog, 1946
 Martin Hansen: Hedehusene, Kallerup og Baldersbrønde gennem tiderne, 1974
 Tage Fischer Holst: Gør hvad du ikke tør, 1965
 Jørgen Hæstrup: Hemmelig alliance, 1959
 Jørgen Hæstrup: Kontakt med England, 1967
 Industrisabotagen, v/Vang Hansen, Esben Kjeldbæk og Bjarne Maurer, Frihedsmuseets venner 1984
 Stig Jensen: Sandfærdige løgnehistorier fra besættelsen, 1970
 Hans Kerckhoffs: Augustoprøret 1943, 1979
 K.B.Martinsen: Frikorps Danmarks kampe, 1944
 Flemming B.Muus: Ingen tænder et lys, 1950
 Børge Outze: Danmark under den anden verdenskrig, 1968
 Palle Roslyng-Jensen: Værnenes politik-politikernes værn, 1980
 Ditlev Tamm: Retsopgøret efter besættelsen, 1984